

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 13 februari 1919 kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets memorial, i anledning av olika meningar mellan kamrarna, till vilket utskott Kungl. Maj:ts proposition nr 7 med förslag till lag om lindring i de mindre bemedlades kostnader för sinnessjukvård m. m. bör hänvisas.

Närvarande: Herrar Clason, Bellinder, Mannheimer, K. J. Ekman, Olof Olsson*), von Zweigbergk, greve Alexander Hamilton, greve Henning Wachtmeister, Ljunggren*), Schyller*), Janson i Kungsör, Zander, Jansson i Edsbäcken, Leander, Hansson i Gårda, Norman, Hansson i Sölvesborg*), Andersson i Igelboda*) och Forssell.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Kungl. Maj:t har uti en till riksdagen avlåten proposition, nr 7, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om lindring i mindre bemedlades kostnader för sinnessjukvård m. m. Sedan konstitutionsutskottet, till vilket berörda proposition av båda kamrarna hänvisats, i avgivet memorial (nr 2) uttalat, att det i propositionen framlagda lagförslaget icke fölle inom omfånget för utskottets i § 38 riksdagsordningen utstakade verksamhet, har första kammaren hänvisat propositionen till lagutskott, under det att andra kammaren, med förklaring att ärendet vore av beskaffenhet att tillhöra konstitutionsutskottets handläggning, lagt utskottets memorial till handlingarna. Då sålunda olika meningar mellan kamrarna uppstått, till vilket utskott propositionen bör hänvisas, tillkommer det jämlikt § 38 riksdagsordningen konstitutionsutskottet att därom besluta.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 5 saml. 6 häft. (Nr 6—8.)

Enligt de föreslagna bestämmelserna skall sinnessjuk, vilken utan att vara i behov av fattigvård enligt 1 § i lagen om fattigvården dock är att anse som mindre bemedlad och som mot billigaste avgift åtnjuta vård å staten eller landsting tillhörigt sinnessjukhus, under vissa villkor erhålla lindring i kostnaden för sinnessjukvården. Sådan lindring skall beredas av det fattigvårdssamhälle, där den sinnessjuka senast mantals-skrivits, samt, såvida icke fattigvårdssamhället, enligt särskilda jämväl i lagförslaget förefintliga bestämmelser, av den sinnessjuka kunnat återfå vad det bekostat, ersättas fattigvårdssamhället av det landsting, inom vars område fattigvårdssamhället är beläget.

Att kamrarna stannat i olika beslut, till vilket utskott ifrågavarande proposition skall hänvisas, har uppenbarligen sin grund i skiljaktiga uppfattningar om räckvidden av stadgandet i § 38 riksdagsordningen, att konstitutionsutskottet skall »meddela utlåtanden och avgiva förslag i anledning av dit hänvisade frågor angående stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av lagar och författningar rörande statsrådets ansvarighet, om statsdepartementen, om förvärvande och förlust av medborgarrätt, om rikets vapen och flagga och om allmänt kyrkomöte så ock av *kommunallagarna*». Under begreppet »kommunallagarna» anser första kammaren uppenbarligen falla i huvudsak endast 1862 års kommunallagar samt de senare författningar, som innefatta ändringar i eller tillägg till dessa. Enligt den åsikt, som i andra kammarens beslut kommit till uttryck, gives tydligen åt begreppet »kommunallagarna» en vidare tolkning. Enligt denna uppfattning torde under »kommunallagarna» vara att hänföra hela den lagstiftning, som vid sidan av nyssnämnda lagar avser att i ett eller annat hänseende ställa nya uppgifter för kommunernas verksamhet eller att vidtaga ändringar beträffande de uppgifter, kommunerna erhållit att förvalta, och i varje fall alla lagbestämmelser, som beröra kommunernas ekonomiska angelägenheter.

Bestämmelsen att spörsmål rörande »kommunallagarna» falla under konstitutionsutskottets verksamhetsområde har infogats i § 38 riksdagsordningen på initiativ av de kommitterade, som den 20 september 1907 tillsattes för att avgiva förslag till åtgärder för beredande av lättnad i riksdagens arbete. Kommitterade funno i sitt betänkande, att lagutskottet vore för hårt betungat och att dess verksamhet därför borde delvis överföras till andra utskott. Därvid upptogo de även frågan om överföring till konstitutionsutskottet av spörsmål rörande kommunallag, som enligt § 42 riksdagsordningen i dess dåvarande lydelse skulle behandlas av lagutskottet. Efter att hava uttalat, att frågan om överförande av ärenden till annat utskott borde bedömas med hänsyn till det utskotts

allmänna karaktär, till vilket överflyttningen skulle ske, anföra kommitterade: »Bland alla de olika ärenden, som enligt gällande bestämmelser behandlas av lagutskottet, torde det knappast finnas mer än en enda större grupp, som lämpligen kan till konstitutionsutskottet överflyttas, nämligen frågor angående kommunallagstiftningen. Vad denna beträffar, kan den sägas intaga en mellanställning mellan den allmänna lagstiftningen och grundlagstiftningen. Till lagutskottets övriga uppgifter står den icke i sådant samband, att den med nödvändighet behöves av detta utskott behandlas. Däremot kunna åtskilliga skäl andragas, som tala för att dessa frågor hänläggas under konstitutionsutskottet. Som bekant utgör den kommunala lagstiftningen underlaget för vårt nuvarande representationsskick, och detta skulle även fortfarande komma att bli fallet särskilt vad första kammarens bildande beträffar, därest det vilande rösträttsförslaget varder slutligen antaget. Det samband, som sålunda förefinnes mellan grundlagens bestämmelser och den kommunala lagstiftningen, talar givetvis för, att denna lagstiftning handlägges inom samma utskott, som har att behandla grundlagsfrågor. Härtill kommer, att den kommunala lagstiftningen i åtskilliga hänseenden företer vissa formella likheter med grundlagstiftningen, varför dess behandling av konstitutionsutskottet jämväl ur denna synpunkt kan synas önskvärd.»

På grundval av vad kommitterade hemställt avläts år 1908 till riksdagen en kungl. proposition i syfte bl. a. att överföra kommunallagstiftningen från lag- till konstitutionsutskottet. Inom riksdagen väckte emellertid den kungl. propositionen vissa gensagor. I en inom andra kammaren avlåten motion (nr 247) kritiserades de sakkunniges och Kungl. Maj:ts förslag. Ett överförande av frågor rörande kommunallagarna till konstitutionsutskottet ansåg motionären, att riksdagen icke borde godkänna. »I stället för att överföra kommunallagarna till konstitutionsutskottet — yttrar motionären — synas dessa lagar böra bilda grundstommen för ett nytt ständigt utskott, till vilket borde överlämnas alla lagar och förordningar som gälla det kommunala, sålunda ej blott de egentliga kommunallagarna utan sådana därmed i närmaste samband stående förordningar som om fattigvård, hälsovård, skolväsende m. m.» Det sammanförande under ett utskott av alla ärenden rörande kommunerna, vilket motionären alltså föreslagit, vann emellertid icke riksdagens bifall; i enlighet med konstitutionsutskottets hemställan blev motionen avslagen och vad den kungl. propositionen i ifrågavarande hänseende föreslagit blev i stället av riksdagen godkänt. Efter förnyad grundlags-

enlig behandling blevo de beslut, vilka i förevarande hänseende 1908 fattats, 1909 utfärdade som gällande lag.

Det framgår av vad utskottet anfört, att vid överförandet av frågor rörande kommunallagarna från lagutskottet till konstitutionsutskottet man avsett, att endast den kommunala lagstiftning, som har till huvudsakligt syfte att gestalta kommunernas organisation — 1862 års kommunallagar — skulle falla under konstitutionsutskottets verksamhetsområde. Genom att taga avstånd från grundtankarna i ovanberörda motion har riksdagen tydligt givit tillkänna, att den kommunerna nära berörande lagstiftningen om sjukvård, fattigvård o. s. v. enligt dess åsikt icke fölle under begreppet »kommunallagarna», sådant detta förefanns i det kungliga förslaget. Ett fullt tydligt uttryck för omfattningen av den lagkomplex, de alltså önskade överföra till konstitutionsutskottets verksamhetsområde, ha lagstiftarna även givit genom att stadga, att »kommunallagarna» — alltså icke »kommunallagar», »kommunallagstiftningen» e. d. — skulle falla inom konstitutionsutskottets verksamhet. Ordet »kommunallagarna» hänсыftar tydligen på vissa förut befintliga kommunallagar; det allmänna språkbruket hänför ej under »kommunallagarna» lagar, som i kommunalt hänseende hava till enda uppgift att reglera hälsovård, fattigvård, o. s. v. I överensstämmelse härmed ha efter 1909 dylika lagar remitterats till annat utskott än konstitutionsutskottet. Exempelvis hava till lagutskottet remitterats vid 1913 års riksdag Kungl. Maj:ts proposition nr 177 med förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus, vid 1914 års senare riksdag Kungl. Maj:ts proposition nr 74 med förslag till lag angående vissa åtgärder mot utbredning av lungdot, vid 1915 års riksdag Kungl. Maj:ts proposition nr 9 med förslag till förordning om ändrad lydelse av 32 § i förordningen den 9 juni 1871 angående fattigvården och nr 24 med förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av §§ 10 och 21 i lasarettstadgan den 18 oktober 1901, vid 1916 års riksdag Kungl. Maj:ts proposition nr 22 med förslag till lag om skyddskoppypning samt vid 1917 års riksdag motion om ändring i 3 § av lagen den 13 juni 1908 angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska. Till lagutskottet skulle även vid 1918 års riksdag jämlikt beslut av bägge kamrarna Kungl. Maj:ts proposition nr 135 med förslag till lag om fattigvården m. m. hava remitterats, därest icke förslag om propositionens hänvisande till särskilt utskott vunnit riksdagens bifall. Att under konstitutionsutskottets verksamhet icke skulle falla lagförslag rörande lagar av den art, som nu anförts, var jämväl förutsättningen

för den uppdelning av lagutskottet i två lagutskott, som 1916 föreslogs av nye sakkunnige för riksdagsarbetets ordnande och som från och med innevarande år trätt i kraft.

Ar innebörden av begreppet kommunallagarna i § 38 riksdagsordningen sålunda fullt otvetydig, återstår frågan, om någon annan bestämmelse i grundlagarna skulle kunna göra denna tolkning tvivelaktig i vad nu ifrågavarande remissfråga angår. Det enda grundlagstadgande, som därvid kan komma i fråga, är § 57 regeringsformen, som i sitt senare moment föreskriver: »Huruledes särskilda menigheter må för egna behov sig beskatta, bestämmas genom kommunallagarna, vilka av Konungen och riksdagen gemensamt stiftas.» Då detta moment vid införandet av det nya representationsskicket inskrevs i grundlagarna, motiverades detta i den kungliga propositionen med förslag till ny riksdagsordning och därmed i samband stående ändringar i regeringsformen på följande sätt: »Då den nya representationsreformen är avsedd att i vissa delar stödja sig på kommunalförfattningarna, kunna icke dessa lämpligen längre hänföras endast till den ekonomiska lagstiftningens område, och ett tillägg är därför gjort vid regeringsformen § 57, enligt vilken kommunalförfattningarna skola stiftas av Konung och riksdag gemensamt.» Såväl härigenom som av momentets tillkomsthistoria i övrigt framgår utan gensägelse, att »kommunallagarna» i propositionen åsyftade de 1862 utfärdade kommunallagarna, d. v. s. samma komplex av lagar, vilka avses i § 38 riksdagsordningen. Även om det måste medgivas, att också andra lagar, som innehålla bestämmelser rörande grunderna och sättet för kommunal beskattning, skulle kunna hänföras under denna paragraf, om sådana komma att beslutas, kan denna omständighet icke lämna stöd för nu föreliggande propositions hänförande till konstitutionsutskottet, enär den icke innehåller bestämmelser av sådan art.

Kungl. Maj:ts proposition nr 7 tillhör alltså icke konstitutionsutskottets verksamhet. Vid dylikt förhållande kan icke annat ifrågasättas än att propositionen bör remitteras till lagutskott, vilka, jämlikt paragraf 42 riksdagsordningen, skola meddela utlåtanden och avgiva förslag i anledning av de, såsom icke tillhörande annat utskotts behandling, från kamrarna dit hänvisade frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av civil-, kriminal- och kyrkolag, likasom ock av andra lagar och författningar, som stiftas av Konung och riksdag samfällt.

På de skäl, som i det föregående utvecklats, finner alltså utskottet,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition är av
beskaffenhet att böra hänvisas till lagutskott,
vilket utskottet får för riksdagen tillkännagiva.

Stockholm den 6 februari 1918.

SAM. CLASON.
